

Vi och Europa

Vi firar två högtider inom några dagar. Svenska Dagen i dag och 20-årsminnet av Berlinmurens fall på måndag. En del tycker att högtider av denna typ bör firas för traditionernas skull. Visst, men lika väsentligt är att de lockar oss att fundera på nuet och framtiden. Är vi är kapabla att göra lika väl ifrån oss som tidigare generationer? Vad krävs för att svenskheten i Finland och freden i Europa ska säkras?

Den brittiske samtidshistorikern Timothy Garton-Ash skrev för några dagar sedan en ypperlig översikt om året 1989 i *The New York Review of Books*, i vilken han påminde det inte går att hitta en övergripande förklaring till varför allting utföll så väl hösten 1989 – även om många självklart vill ta åt sig hedern.

Den centrala aktören var utan tvekan Sovjetledaren Michail Gorbatjov, men inte ens han visste vad han gjorde. Syftet med reträtten från Östeuropa var att få det sovjetiska Ryssland på rätt bog, inte att stjälpas hela lasset. När Gorba senare tillfrågades om han skulle ha gjort samma sak på nytt om han vetat vad allting hade lett till, svarade han uppriktigt nog: ”Antagligen inte.”

Det är i viss bemärkelse på samma sätt med svenskheten i Finland. Vissa beslut och lagar var onekligen nödvändiga för att svenskan skulle förbli ett offentligt språk. Och självklart är det väsentligt att fortsättningsvis delta i samhällsbygget, bland annat att säkra att vårt svenska utbildningsväsende hålls intakt och blir ännu mer lockande för landets andra språkgrupper.

Om detta sker bäst genom att svenska omdefinieras till ett minoritetsspråk vore det värt att göras. Men vem vet om effekten blir den önskade? Utfallet av en viss reform beror på samhällskontexten. Och blickar man bakåt visar det sig att svenska språkets livsvillkor i Finland i hög grad har styrts av stormaktspolitiken och dess slumpmässiga kedjereaktioner i vår del av världen.

Så var det 1808–1809 när Napoleonkrigen svepte över Norden och finskan plötsligt blev ett majoritetsspråk i den nya statsbildning som fick heta Finland. Så var det också 1917–1918 och 1939–1945 när följande två världskrig ruskade om Finland. Den lyckosamt uppnådda och därefter segt försvarade självständigheten räddade svenska språket som ett levande tungomål i Finland.

Det verkar vara på samma sätt med konsekvenser av året 1989. Östeuropas frigörelse ledde till Sovjetunionens sönderfall, som i sin tur gjorde det möjligt för Finland och de före detta öststaterna att ansluta sig till EU. Detta har igen bidragit till många väsentliga förändringar i det finländska språkklimatet.

Å ena sidan har EU-medlemskapet integrerat oss ekonomiskt med Sverige, å andra sidan uppfattas svenskan därför inte mer som ett nödvändigt skydd för vår västerländska samhällsordning. Därtill kommer den växande invandringen som också ökar trycket på att omdefiniera svenskans status i Finland.

Det vore därför bra att höja blicken och vaket försöka uttyda vad som sker i vår världsdal. Inte minst med tanke på svenskan.

Henrik Meinander, Hufvudstadsbladet (HBL) 6.11.2009